

KEUSOTE

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Nuorten aikuisten asunnottomuuden ja asumisen haasteiden ennaltaehkäiseminen Keski- Uudenmaan hyvinvointialueella

**Hyvinvointia
yhdessä.**

Marraskuu 2023
Asunnottomuutta vähentävien sote-
palveluiden kehittämishanke
Nestori

Sisällys

Johdanto	3
1 Nuorten aikuisten asunnottomuus ilmiönä.....	3
1.1 Asunnottomien nuorten aikuisten määrä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella	4
1.2 Syrjäytyminen asunnottomuuden riskitekijänä.....	5
1.3 Asunnottomuuden kustannukset.....	6
1.4 Nuorten aikuisten asunnottomuuden syyt Keusoten alueella.....	7
2 Asumisvalmiudet.....	8
3 Nuorten aikuisten asumisen keskeisimmät haasteet Keusoten hyvinvointialueella	9
3.1 Ammattilaisten tarve asumista tukeville työvälineille.....	10
4 Asumisvalmiuksien edistäminen ennaltaehkäisee asumisen haasteita.....	11
4.1 Lähtötilanne hyötypelille.....	11
4.2 Hyötypeli menetelmänä asumisvalmiuksien edistämisessä	12
4.3 Asuminen pelissä -hyötypeli.....	12
5 Asumisen puheeksi ottaminen ennaltaehkäisee asunnottomuutta	13
6 Nestori ehdottaa.....	14
LÄHTEET	17

Johdanto

Keusoten Nestori-hanke (2021–2023) on osa sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asunnottomuutta vähentävien sote-palveluiden kehittämiseen tähtäävää hankekokonaisuutta. Nestori-hankkeessa kehitetään asiakaslähtöisiä sosiaali- ja terveystalvveluja kaikkein heikoimmassa asemassa oleville henkilöille, joilla on monialaista ja laajaa asumiseen liittyvää tuen tarvetta. Tavoitteena on kehittää jo olemassa olevia sote-palveluita sekä luoda uusia toimintamalleja asunnottomuuden vähentämiseksi yhteistyössä verkostojen kanssa. Kohderyhmää ovat Keusoten alueella asuvat työikäiset 18–64-vuotiaat asunnottomat tai asunnottomuusriskissä olevat henkilöt. Hanketta toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen monipuolisten yhteistyöverkostojen ja asiakkaiden kanssa.

Hankkeen yhdeksi toimenpiteeksi valikoitui nuorten aikuisten (18–29-vuotiaat) asumisvalmiuksien edistäminen, sillä valtakunnallinen ilmiö nuorten asunnottomuuden kasvusta näkyy myös Keusoten alueella. Tässä Nestori-hankkeen kokoamassa sosiaalisessa raportissa tarkastellaan nuorten aikuisten asumisvalmiuksien edistämistä keinona asunnottomuuden ennaltaehkäisemisessä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella. Raportissa kuvataan nuorten asunnottomuutta ilmiönä, asumisen haasteita sekä perustellaan, miksi juuri asumisvalmiuksien edistämällä voidaan aikaansaada nuorten asunnottomuutta ennaltaehkäiseviä vaikutuksia. Raportissa hyödynnetään alueen Ohjaamoiden ammattilaisten haastatteluita sekä nuorilta ja kuntavuokranantajilta saatua tietoa. Raporttiin on kerätty tietoa yleisimmästä asumisen haasteista sekä koottu ehdotuksia näiden ratkaisemiseksi.

1 Nuorten aikuisten asunnottomuus ilmiönä

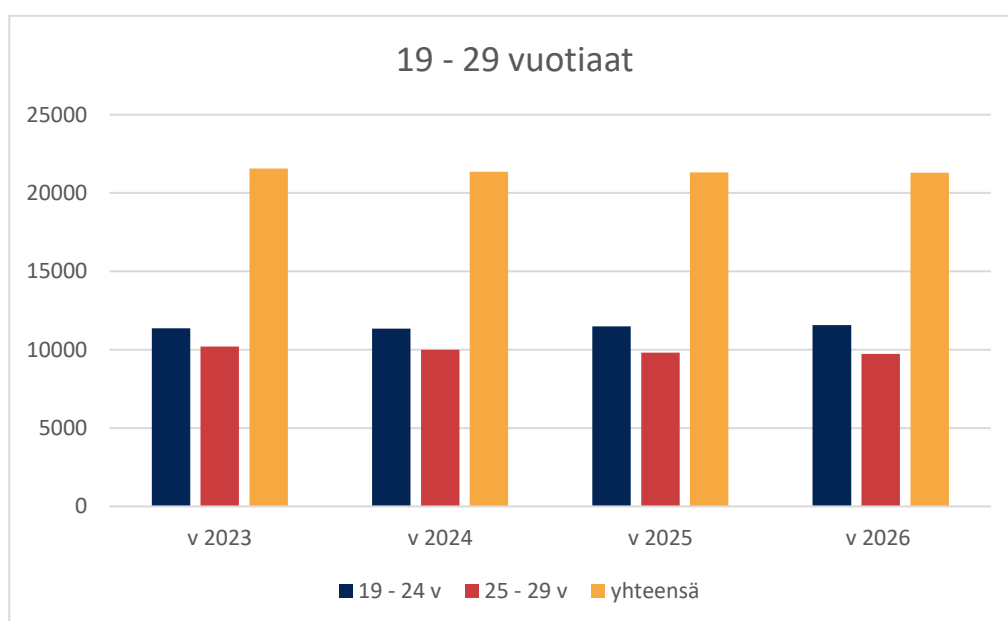
Nuorten aikuisten asunnottomuusilmiötä kuvataan tässä raportissa asunnottomien henkilöiden arvioidulla määrällä. Raportissa selvitetään myös asunnottomuuden vaikutuksia syrjäytymisen kokemukseen, tarkastellaan asunnottomuuden kustannuksia sekä asunnottomuuteen johtaneita syitä.

Suomessa oli Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran vuoden 2022 selvityksen mukaan asunnottomana 815 alle 25-vuotiasta nuorta. Kaikista asunnottomista nuorten osuus on 22 %. Nuorten asunnottomien määrä on kasvanut vuoteen 2021 verrattuna, jolloin asunnottomia alle 25-vuotiaita oli 711 henkilöä. (Asunnottomat 2022, 8.)

1.1 Asunnottomien nuorten aikuisten määrä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella

Nuoria asunnottomia aikuisia (alle 25-vuotiaita) oli Keusoten alueella vuonna 2022 yhteensä 44 henkilöä, kun vuonna 2021 luku oli 12. Tieto asunnottomien määrästä on Aran asunnottomuusselvityksen yhden päivän poikkileikkausotanta (15.11.2022) eli todellista asunnottomien nuorten määrää ei ole tiedossa.

Tilastokeskuksen mukaan Keusoten alueella 19–24-vuotiaiden nuorten määrän on ennustettu kasvavan maltillisesti vuosina 2025–2026. Tästä syystä voidaan ajatella, että Keusoten alueella nuorten asumisen haasteet ja asunnottomuus ovat edelleen mahdollisesti kasvava riski, jota ei tule sivuuttaa, vaikka nuorten aikuisten määrä kokonaisuudessaan laskeekin hienoisesti.

(Kuva 1. Tilastokeskus: Nuorten aikuisten määrä Keusoten alueella.)

Nuorten kohdalla on yleensä kyse piiloasunnottomuudesta, joka ei näy tilastoissa, ja ilmenee monin eri tavoin. Juha Kaakinen on kuvannut Ympäristöministeriön tilaamassa selvitysraportissa (2023) piiloasunnottomuuden ilmenemistä seuraavalla tavalla:

- Henkilö on kirjoilla jossain asunnossa (eli hänellä on osoite), mutta hän ei esimerkiksi väkivallan uhan vuoksi voi asua asunnossa
- Henkilö on kirjoilla tuttavän tai sukulaisen luona yöpyen sohvalla ja ” pyörii nurkissa”
- Henkilöllä on asunto, mutta se ei ole ihmisarvon mukainen, eli esimerkiksi lämmitys puuttuu.

Asunnottomien nuorten tavoittamista hankaloittaa esimerkiksi nuorten liikkuvuus, useasti vaihtuvat yhteystiedot, akuutti päihdeongelma sekä vaikeudet kiinnittyä yhteiskuntaan ja yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin. (Mäki 2019, 5)

1.2 Syrjäytyminen asunnottomuuden riskitekijänä

Asunnottomuus on nuorelle aikuiselle merkittävä syrjäytymisen riski, sillä opiskelu tai työn teko on lähes mahdotonta ilman omaa kotia, jossa nukkua ja ylläpitää arjen toimintoja. Syrjäytyminen käsitteenä kuvaa nykyaikaisen yhteiskunnan huono-osaisuuden muotoja, jonka takaa voi löytyä työttömyyttä, köyhyyttä, päihde- ja mielenterveysongelmia sekä ajautumista yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle. Elämän muutosvaiheet, kuten opiskelun aloittaminen, työ- tai parisuhteen päättyminen taikka asunnottomuus voivat altistaa syrjäytymiselle. Yksittäinen muutos tai vaikeus ei vielä horjuta yksilön elämäntilannetta ja sen hallintaa, mutta syrjäytymisen riski kasvaa, jos huono-osaisuus kasautuu ja alkaa heikentää nuoren mahdollisuuksia hallita omaa elämäänsä - syrjäytyminen on prosessi, jossa elämää vaikeuttavat tekijät ketjuuntuvat ja kasaantuvat, jolloin riski asunnottomuudelle kasvaa (THL, tilastoraportti 24 / 2023).

Itsenäistyvät nuoret eivät ole tasa-arvoisessa asemassa toisiinsa nähden, sillä lapsuuden perheen sosioekonominen asema vaikuttaa paljon siihen, millaiset eväät itsenäistymiselle

saadaan kotona. Mikäli perheen arkea kuormittavat useat erilaiset vaikeudet, esimerkiksi vanhempien pitkäaikaiset toimeentulon haasteet, psyykkiset – ja/tai päihdesairaudet tai alati muuttuvat perheolosuhteet, on lapsen ja nuoren hyvinvointi ymmärrettävästi uhattuna. Vanhempien kasautuneella huono-osaisuudella on vahvasti ylisukupolviset vaikutukset, jotka ulottuvat taloudellisia tekijöitä laajemmalle vaikuttaen lasten ja nuorten koulunkäyntiin, ihmis- ja vuorovaikutussuhteisiin, sekä arjen kulttuuriperintöön. Jos vanhempien vaikeudet ovat johtaneet lapsen tai nuoren lastensuojeluasiakkuuteen ja kodin ulkopuolelle sijoittamiseen, itsenäistymisen tukena voi olla jälkihuolto, jolloin nuorella on mahdollisuus ammatilliseen tukeen 25 ikävuoteen saakka (THL, tilastoraportti 24/2023).

Yleisesti tiedossa on, että sijaishuollosta itsenäistyvät nuoret ovat suuremmissa riskissä syrjäytyä. Kun huomioidaan, että vuonna 2022 huostaan otettujen lasten määrä oli yli 11 400 henkilöä, ja sijaishuollossa heitä oli yhteensä yli 17 000 (THL, tilastoraportti 24/2023), on kyseessä suuri ja todella merkityksellinen, tiedostettu riskiryhmä, jonka ennaltaehkäisevään tukeen kannattaa panostaa myös asumisen asioissa.

1.3 Asunnottomuuden kustannukset

Asunnottomuuden kustannuksia on vaikea arvioida yksityiskohtaisesti, mutta useat tutkimukset ovat silti osoittaneet, että asunnottomuuden poistaminen on myös taloudellisesti perusteltu investointi. Laajin Suomessa toteutettu kustannusvaikutusarviointi on vuodelta 2011, ja se toteutettiin Tampereen teknillisen yliopiston toimesta perustuen laajaan eri sektoreiden palvelujen käyttöä koskeviin asiakaskohtaisiin tietoihin. Tutkimuksessa selvisi, että yhden asunnottoman henkilön asumisen ja tuen järjestämisellä yhteiskunta säästää vähintään 15000 €/henkilö/vuosi. Tutkimuksessa ei ole huomioitu tai laskettu asunnottomuuden vuoksi menetettyjen elinvuosien tai verotulojen taloudellista merkitystä, joten kustannusten voidaan ajatella olevan minimiarvio.

Asunnottomuuden kustannukset kohdistuvat yksilön lisäksi siis yhteiskuntaan ja siitä maksettava hinta on kallis paitsi euroina, myös inhimillisenä kärsimyksenä. Tehokkainta ja inhimillisintä on ennaltaehkäistä asunnottomuutta ja asumisen haasteita; tämä vaatii riskitekijöiden tunnistamista ja selkeitä rakenteita hyvinvointialueiden palveluissa.

1.4 Nuorten aikuisten asunnottomuuden syyt Keusoten alueella

Vaikkei nuorten häädöistä ole erikseen tilastotietoa saatavilla, voidaan Keusoten alueen kasvaneesta nuorten asunnottomuudesta päätellä, että myös nuorten saamat häädöt ovat lisääntyneet. Tämä käsitys vahvistuu myös alueen asumisneuvojien kanssa kesäkuussa 2023 pidetyssä työpajassa, jossa asumisneuvojat toivat esiin nuorten vuokranmaksuvaikeudet sekä lisääntyneet häädöt.

Asumisneuvojat kertoivat tunnistaneensa huolestuttavan ilmiön nuorten aikuisten muuttuneesta suhtautumisesta vuokralaisen velvollisuuksiin: osa nuorista vastaanottaa myönnetyn vuokra-asunnon ilman, että heillä on aikeita maksaa vuokra lainkaan. Vuokravelka lähtee siis kertymään välittömästi vuokrasuhteen alkaessa, mutta asunto irtisanotaan ennen häätöä ja vuokrataan uusi asunto, kun nuori ei ole vielä saanut häätötuomiota tai luottotietomerkintää. Aran selvitys häätöjen kustannuksista (2023) toteaa myös ilmiön todellisuuden, eli vuokran maksun laiminlyönti on tietoinen valinta, jolloin vuokranmaksuun tarkoitettu raha käytetään johonkin muuhun.

Ulosottolaitoksen vuositilaston mukaan häätöjen määrä on noussut valtakunnallisesti koko 2020-luvun. Muutos vuosien 2021 ja 2022 välillä on +13,1 %. Vuonna 2022 vireille tulleita häätöjä oli yhteensä 7675, kun vastaava luku vuotta aiemmin oli 6818. Keskimääräinen häätöprosessi voi kestää jopa 8,5 kuukautta. Häädön perusteena on useimmissa tapauksissa kahden kuukauden vuokravelka, jonka jälkeen käräjäoikeudelta haetaan häätötuomio. Keskimääräisen häädön kokonaiskustannukset ovat noin 10 600 euroa. (ARA 2023.)

2 Asumisvalmiudet

Koti ja asuminen ovat perusedellytyksiä hyvinvoinnille ja turvalliselle arjelle. Riittävät asumisvalmiudet varmistavat onnistuneen asumisen. Asumisvalmiudet syntyvät riittävästä asumisen taidoista, joita me kaikki tarvitsemme jokapäiväisessä elämässämme.

Keskeisimpiä asumisen taitoja ovat:

- Kyky ylläpitää tasapainoista taloutta, suunnitella rahankäyttöä ja hoitaa asumiseen liittyvät asiat (esim. vuokran maksu)
- Säännöllinen siivous, pyykinhuolto, ruuanlaitto, kaupassa käynti ynnä muut kodinhoitoon liittyvät tehtävät
- Kodin erilaisista huoltotöistä huolehtiminen
- Kodin tapaturmien ja vahinkojen ennaltaehkäisy
- Vuokrasopimuksessa sovittujen velvollisuuksien sekä järjestysääntöjen noudattaminen.

Asumisen taidot ovat arkisia perustaitoja, jotka vahvistavat asumisvalmiuksia, ja joita kannattaa harjoitella jo ennen itsenäistymistä ja omilleen muuttoa. Kun itsenäisen vuokra-asumisen velvollisuudet ja vastuut ymmärretään, elämän perustaidot ovat hallinnassa ja keinot tasapainoiseen taloudenhallintaan ovat olemassa. Asumisen taitojen opettelu vie aikaa, mutta entuudestaan tutut asiat, jotka ovat jo hallinnassa, auttavat muutoksen hetkellä ja asumisen alkuun pääsemisessä sekä vahvistavat näin asumisvalmiuksia. Riittämättömät asumisvalmiudet voivat altistaa asumisen haasteille ja syrjäytymiselle. Riittävät asumistaidot mahdollistavat nuorelle itsenäisen asumisen, joka paitsi vahvistaa nuoren kyvykkyyttä suoriutua itsenäisesti elämän muilla osa-alueilla, vaikuttaa myös merkittävästi nuoren tulevaisuuteen.

3 Nuorten aikuisten asumisen keskeisimmät haasteet Keusoten hyvinvointialueella

Riittämättömät asumisen taidot altistavat asumisen haasteille (vuokravelka, häiriökäyttäytyminen, siivottomuus) ja sitä kautta syrjäytymisen riski kasvaa.

Asunottomuus ja asumisen ongelmat vaikuttavat siis laaja-alaisesti nuoren hyvinvointiin. Siksi näiden ongelmien ennaltaehkäisy on perusteltua, inhimillistä ja kustannustehokasta.

Nestori-hankkeessa selvitettiin nuorten asumisen haasteita tapaamalla Keusoten alueen Ohjaamoiden henkilökuntaa. Ohjaamot työskentelevät kaikkien alle 30-vuotiaiden kanssa ollen matalan kynnyksen monialainen palvelupiste. Ohjaamo tarjoaa tietoa, neuvontaa, ohjausta sekä palveluja asumiseen, työllistymiseen, koulutukseen, elämänhallintaan ja hyvinvointiin liittyen.

Kaikissa Keusoten alueen Ohjaamoiden kanssa käydyissä tapaamisissa toistuivat samat keskeisimmät nuorten asumisen haasteisiin liittyvät teemat: asunnon haku, vuokranmaksu sekä asumisen taidot. Seuraavaan kuvioon on avattu teemat tarkemmin.

Asunnon haku	Vuokranmaksu	Asumisen taidot
<ul style="list-style-type: none">• Mistä asuntoa voi etsiä?• Miten asuntoa haetaan?• Mitä tarkoittaa kohtuuvuokra?• Mikä on vuokravakuus, kotivakuutus ja sähkösopimus?• Voiko asunnon saada, vaikka luottotiedot eivät ole kunnossa?	<ul style="list-style-type: none">• Miten vuokra maksetaan?• Milloin vuokra pitää maksaa?• Vuokranantajaan ei uskalleta ottaa yhteyttä vuokranmaksun ongelmatilanteissa	<ul style="list-style-type: none">• Kelan etuuksia ei osata hakea• Kodin siisteydestä ei osata huolehtia: roskat ja tiskit kertyvät, siivoaminen ei ole merkityksellistä• Rahaa on vaikea hahmottaa, velkaantuminen on melko yleistä• Häiriökäyttäytyminen /päihteiden käyttö

Ohjaamoiden ammattilaiset kertoivat toistuvasti, että nuorten asunnottomuus näyttäytyy piiloasunnottomuutena ja yhden nuoren asunnossa voi majoilla useita asunnottomia nuoria. Näistä niin sanotuista ”lokkikämpistä” aiheutuu usein niin paljon häiriöitä, että ne tulevat nopeasti myös vuokranantajien tietoon.

Lisäksi ammattilaiset kertoivat myyteistä ja uskomuksista, joita nuorilla on: Kelasta saa aina vuokravakuuden, ilman työpaikkaa en voi muuttaa omilleen, Kelan etuuksia ei voi saada ilman luottotietoja, voin jättää vuokran nyt maksamatta ja maksaa ensi kuussa enemmän. Myös vanhempien rooli itsenäistymisen esteenä tuotiin esiin, sillä vanhemmat tekevät nuorten puolesta usein liikaa, pelastavat toistuvasti pulasta (maksavat vuokravelkoja toistuvasti), ja nuoret luottavat vanhempien tukeen.

3.1 Ammattilaisten tarve asumista tukeville työvälineille

Asumistilanteen kriisiytyessä tulee olla helposti saatavilla matalan kynnyksen ohjausta, neuvontaa ja apua. Toteutuakseen tämä vaatii nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten asunnottomuus- ja asumissosiaalisen työn osaamisen vahvistamista. Eri kunta-alueiden Ohjaamoiden ammattilaiset kertovat myös itse tarvitsevansa neuvoja, apua ja tukea asumisen asioissa työhönsä.

”Ammattilaiset tarvitsisivat myös työkaluja talous- ja velkaneuvonnan asioissa sekä opastusta kysyä asumisen asioista.”

”Olisi hienoa, jos hanke tuottaisi materiaalia, jota ammattilaisten on helppo viedä eteenpäin, esim. Miten pärjään kotona – peli.”

”Tietoa olisi hyvä olla niin, että sitä ei tarvitsisi etsiä.”

4 Asumisvalmiuksien edistäminen ennaltaehkäisee asumisen haasteita

Asumisvalmiudet ovat edellytyksenä sujuvalle asumiselle. Hyötypelit ja muut erilaiset nuorille kohdennetut digitaaliset materiaalit ovat keino tavoittaa nuoret aikuiset heille tutuilla keinoin. Tästä syystä Nestori-hankkeessa haluttiin luoda nuorten aikuisten asumisvalmiuksien edistämiseen pelillistetty materiaali, joka mahdollistaa uudenlaisen tavan opetella asumisen asioita.

4.1 Lähtötilanne hyötypelille

Nestori-hanke kartoitti nuorten aikuisten asunnottomuusilmiötä ja selvitti nuorten asumisen haasteita. Nämä nostivat esille tarpeen edistää nuorten aikuisten asumisvalmiuksia jo ennen kuin nuori muuttaa ensimmäiseen omaan vuokra-asuntoonsa, jotta nuorten asunnottomuuteen ja sen riskiin saataisiin ennaltaehkäisevästi vaikutettua. Koska digitaaliset, pelilliset materiaalit ovat nuorille tuttuja käyttö- ja toimintaympäristöjä, halusi hanke hyödyntää niitä toimenpiteessään. Kehittämistyössä huomioitiin myös ammattilaisten tarpeet ja toiveet helppokäyttöisistä työvälineistä nuorten aikuisten asumisvalmiuksien edistämiseksi.

Peli-idea nojaa vahvasti Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiaan ja arvoihin ollen innovatiivinen, ennaltaehkäisevä, helposti saatavilla ja kustannustehokas. Pelin kehittämistyössä on ollut mukana niin alueen ammattilaisia, kuin kohderyhmään kuuluvia nuoria aikuisia. Hyötypelin valintaa menetelmänä vahvisti myös Ohjaamo-tapaamisilla saatu palaute nuorilta: nuoret kokivat pelin hyväksi keinoksi oppia uutta ja saada syventävää tietoa asumisen asioista.

Kohderyhmänä nuoret aikuiset (18–29 vuotta) ovat perusteltu, sillä tutkimusten mukaan nuoret muuttavat omaan kotiin keskimäärin 19-vuotiaana (Nuorten asuminen 2020 – kyselytutkimus). Nuorten asunnottomuuden parissa työskentelevät tahot näkevät

erityisesti asumista koskevan tiedon jakamisen systemaattisesti, ja jo varhaisessa vaiheessa kouluissa, yhtenä tärkeänä keinona ennaltaehkäistä ja vähentää nuorten asunnottomuutta (Mäki 2019, 5). Asuminen pelissä-hyötypeli on helposti saatavilla kaikkialla eikä sen käyttö vaadi erillistä kirjautumista, joten pelin hyödyntäminen oppilaitoksissa on mahdollista vain pelkän verkkoyhteyden avulla.

4.2 Hyötypeli menetelmänä asumisvalmiuksien edistämässä

Hyötypelillä tarkoitetaan peliä, joka on tehty muuhun kuin puhtaasti viihdekäyttöön. Sen tavoitteena on yhdistää oppimisstrategioita, tietoa ja järjestelmiä sekä pelielementtejä opettaakseen tiettyjä taitoja käyttäjille. Hyötypeli on suunniteltu ratkaisemaan ongelmia useilla eri alueilla ja sisällyttämään haasteita sekä palkintoja, mikä motivoi käyttäjiä samalla tavalla kuin pelit motivoivat pelaajia. (Pakaslahti 2021, 15.) Digitaalisen materiaalin etuna on sen saavutettavuus, ekologisuus, jaettavuus ja muunneltavuus. Asumisen pelissä-hyötypeli jää käyttöön hankkeen päätyttyä täydentäen Keusoten muuta digitaalista palveluvalikoimaa. Pelillistetty materiaali toimii myös pilottina Keusoten kohdennettujen digitaalisten palveluiden kehittämistyölle.

4.3 Asuminen pelissä -hyötypeli

Asuminen pelissä-hyötypelin tarkoitus on antaa nuorille tietoa asumisesta ja siihen liittyvistä asioista kiinnostavalla tavalla, huomioiden myös erilaiset oppijat. Tekstiosuudet on pyritty pitämään mahdollisimman lyhyinä ja selkeinä, ja kirjoitettu teksti on mahdollista kuunnella puhuttuna. Pelissä ei ole suoritusaikaa eikä pelissä eteneminen vaadi erikseen muistettavia asioita tai koodeja.

Pelaaja seikkailee kylämäisessä ympäristössä, jonka taloista löytyy asumiseen keskeisesti liittyvää tietoa esimerkiksi Kelasta, sähkölaitoksesta ja vakuutusyhtiöstä. Lisäksi pelissä on myös Ohjaamo ja Tukialus, joista on mahdollista saada laajemmin elämänhallintaan ja hyvinvointiin liittyvää tietoa. Kylän Huoltopisteestä saa asumiseen ja kodista huolehtimiseen liittyvää tietoa. Pelimäisyyttä on tuotu mukaan taloista löytyvillä

monivalintakysymyksillä, joihin vastaukset löytyvät pelistä. Vastaamalla oikein pelaaja pääsee etenemään pelissä seuraavaan kohteeseen. Pelin lopussa oleva monivalintakysymyksi kertaa materiaalin tiedot sekä opit. Testin jälkeen pelaaja pääsee ”omaan kotiin” ja voi halutessaan tulostaa diplomin pelin suorittamisesta.

Asuminen pelissä-hyötypeli jaettiin koekäyttöön Keusoten alueella pelin kohderyhmä huomioiden. Alueen Ohjaamot, Hyrian sosiaalinen kuntoutus, Keusoten sisällä aikuissosiaalityö, jälkihuolto ja sosiaalinen kuntoutus sekä asiakasohjaus saivat myös linkin peliin, ja mahdollisuuden antaa palautetta sekä kehittämissuhteita. Hyötypelin saama palaute koekäyttöajalta hyödynnettiin viimeistelytyössä. Virallinen versio julkiseen käyttöön sisältää ne muutokset, jotka pelisovelluksen reunaehdot huomioiden oli mahdollista toteuttaa. Hyötypelistä on informoitu Nestori-hankkeen Instagram-tilillä, organisaation somekanavilla sekä sisäisessä viestinnässä ja sähköpostitse ulkoisille verkostoille. Lisäksi hanke on järjestänyt Teamsissa kuusi (6) organisaation sisäistä, soteammattilaisille suunnattua infotilaisuutta hankkeen tuotosten juurruttamiseksi arjen työvälineiksi. Alueen kuntalaisille on myös järjestetty kolme (3) avointa infotilaisuutta hankkeen tuottamien digitaalisten palveluiden esittelemistä ja juurruttamista varten.

5 Asumisen puheeksi ottaminen ennaltaehkäisee asunnottomuutta

Asumisen puheeksi ottaminen palvelujärjestelmässä on tehokas ja helppo keino ennaltaehkäistä nuorten asumisen haasteita ja asunnottomuutta. Asumisen asioiden puheeksi ottaminen on kaikkien sote-ammattilaisten asia niin hyvinvointialueella, kunnissa kuin kolmannella sektorillakin. Asumisen puheeksi ottamisella tarkoitetaan sitä, että ammattialasta riippumatta kysytään nuorelta asumisen asioista: mikä asumisen tilanne on ja miten asuminen sujuu.

Asumisen puheeksi ottaminen on kannattavaa ja hyödyllistä ammattilaisen sekä nuoren näkökulmasta. Asumisen puheeksi ottaminen:

- Mahdollistaa varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisee raskaampien palveluiden tarvetta
- Tuo kustannussäästöjä, koska asumisen häiriöihin ja haasteisiin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa ja siten ennalta ehkäistä häätöjä
- Voi vaikuttaa myönteisesti nuoren taloustilanteeseen ja kykyyn selviytyä itsenäisesti
- Estää ongelmien eskaloitumisen, mahdollistaa oikea-aikaisen ja tarpeen mukaisen avun, joka luo kustannussäästöjä palveluiden häiriökäytön vähenemisenä
- On nuoren näkökulmasta inhimillistä ja hyvinvointia lisäävää
- Madaltaa nuoren kynnystä hakea apua ja ennaltaehkäisee asunnottomuutta.

Asumisen puheeksi ottaminen ja tarpeen mukaisen tuen tarjoaminen nuorelle asumisen asioissa mahdollistaa laadukkaan ja yhdenmukaisen palvelun toteutumisen toiminnosta riippumatta. Tällä tavoin pystytään ennaltaehkäisemään asunnottomuutta.

6 Nestori ehdottaa

Nuorten aikuisten asumisvalmiuksien edistäminen on yksinkertainen ja kustannustehokas tapa ennaltaehkäistä asumisen haasteita (häiriökäyttäytyminen, vuokrat, häätö, asunnottomuus). Asumisen taitojen edistäminen tulisi ulottaa aikuistuvien nuorten kokonaiseen ikäluokkaan esimerkiksi oppilaitosten kanssa yhteistyössä. Toteutuakseen tämä vaatii yhteistyöhön sitoutumista julkisen sektorin ja oppilaitosten lisäksi kunnilta sekä kolmannen sektorin toimijoilta. Yhteisvastuullisuus ja aidosti moniammatillinen yhteistyö on edellytys vaikuttavalle asumisen taitojen edistämiselle ja nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisylle, mutta toimiakseen yhteistyölle tulee olla rakenteet ja resurssit – ehkäisevä työ on aina kustannustehokkaampaa kuin korjaava työ.

Nuorten aikuisten asumisvalmiuksien edistäminen toimenpiteenä tulisi sisältyä hyvinvointialueen laajuiseen asunnottomuusohjelmaan. Nestori-hanke ehdottaa, että

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue ottaa koordinaatiovastuun 18-vuotta täyttävien nuorten asumisvalmiuksien edistämisestä. Konkreettisesti tämä voi tarkoittaa esimerkiksi toisen asteen oppilaitoksissa toteutettavia asumiskursseja, joissa edistetään nuorten asumisvalmiuksia vuosittain yksi täysi-ikäistyvä ikäryhmä kerrallaan. Asumisvalmiuksia edistävän materiaalin tulisi pitää sisällään vähintään seuraavat teemat:

- Vuokralaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Vuokra-asunnosta huolehtiminen ja asumisturvallisuus
- Taloudenhallinta
- Hyvä vuokratapa
- Hyvinvoinnista huolehtiminen.

Yhteistyötä oppilaitosten kanssa voitaisiin aluksi pilotoida erikseen sovituissa kouluissa toisella asteella hyvinvointialueen sisällä niin, että hyvinvointialueelta nimettäisiin vastuuhenkilö, jonka työtehtävänä asumistaitoja edistävä oppilaitosyhteistyö olisi. Sopiva yhteistyötaho olisi toisen asteen koulukuraattorit yhteistyössä aikuissosiaalityön tai jälkihuollon kanssa. Ulkoisena yhteistyökumppanina voisi toimia Ohjaamoiden henkilökunta sekä alueen nuorisotyö ja asumisneuvojat. Toimiva yhteistyö vaatii rakenteet ja resurssit, jotka tulee huomioida työajan käytössä.

Yhteistyö edellyttää yhteisvastuullisuutta, joka asunnottomuustyössä tarkoittaa asioiden tunnistamista, yhteistä ymmärrystä ja sitä, että olemme valmiita auttamaan ja jakamaan vastuun. Se tarkoittaa myös sitä, ettei asunnottomuus- ja asumissosiaalinen työ kuulu ainoastaan sotesektorille tai siellä tietyille ammattialalle.

Nykyisen hallitusohjelman kirjauksissa huomioidaan asunnottomuuden poistamisessa erityisesti nuoret asunnottomat. Nuorten, alle 25-vuotiaiden asunnottomuuden lisääntyminen on huolestuttava ilmiö, jonka selättämiseksi tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä sektorirajojen yli, kuntien ja hyvinvointialueiden tiivistä yhteistyötä, sekä joustavia, yksilöllisistä tarpeista lähteviä palveluratkaisuja. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella on mahdollisuudet sekä osaamista ja välineitä tehdä laajaa yhteistyötä

alueen eri toimijoiden kanssa nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi, mikäli yhteinen ymmärrys ja tahtotila asian hoitamiseksi vain tavoitetaan.

Asumisen puheeksi ottaminen on helppo, yksinkertainen ja kustannustehokas keino ennaltaehkäistä nuorten asumisen haasteita ja asunnottomuutta. Käytännössä yksinkertaisimmillaan puheeksi ottaminen tarkoittaa sitä, että nuoria kohdatessa heiltä kysytään asumisen asioista. Nestori-hanke ehdottaa, että asumisen puheeksi ottaminen vakioidaan osaksi kaikkien hyvinvointialueen sote-ammattilaisten työtä. Toteutuakseen tämä edellyttää asunnottomuustyön ymmärryksen ja osaamisen vahvistamista läpi organisaation.

LÄHTEET

Aran raportteja 1/2023: Selvitys häätöjen kustannuksista.

<https://www.ara.fi/fi->

[FI/Tietopankki/Julkaisut/ARAn_raportteja_julkaisusarja/Selvitys_haatojen_kustannuksista](https://www.ara.fi/fi-)
[FI/Tietopankki/Julkaisut/ARAn_raportteja_julkaisusarja/Selvitys_haatojen_kustannuksista](https://www.ara.fi/fi-)
[\(65320\)](https://www.ara.fi/fi-)

Asunnottomat 2022. Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. Selvitys 2/23

<https://www.ara.fi/download/noname/%7BA3E6CBD0-0A5D-4DDC-96E5->

[A5DAE2891386%7D/179513](https://www.ara.fi/download/noname/%7BA3E6CBD0-0A5D-4DDC-96E5-)

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Nuorten syrjäytyminen, tietoa, toimintaa ja tuloksia.

https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf

Kaakinen, Juha, 2023. Kotiin. Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä.

<https://valtioneuvosto.fi/documents/1410903/40549091/Selvitysraportti+asunnottomuuden+poistamiseksi+vuoteen+2023+mennessa.pdf/45d202a>

Mäki, Jenni.

https://nal.fi/wp-content/uploads/2019/12/Nuorten-asunnottomuus-kunnissa-2019_Raportti-Webropolkyselyn-tuloksista.pdf

Nuorisoasuntoliitto. Olisinpa kotona. Opas nuorten asumisen tukemiseen osana monialaista ennaltaehkäisevää yhteistyötä.

https://nal.fi/wp-content/uploads/2019/09/NAL_Olisinpa_kotona_B5.pdf

Nuorten asuminen 2020 kyselytutkimus. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:18.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162899/YM_2021_08.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pakaslahti, Janne ja Ylisirniö Markus, 2021. Pelillistäminen ja hyötypelit.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/503073/Pakaslahti_Janne.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2023. Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen.

<https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2023. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitost. Tilastoraportti 24/ 2023.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf?sequence

Tilastokeskus, 2023.

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaenn/statfin_vaenn_pxt_139f.px/table/tableViewLayout1/

Ulosottolaitos.

https://ulosottolaitos.fi/material/collections/20230306101248/HqfsvgpWZ/Ulosotto_Suomessa_Ulosottolaitoksen_vuositilastoja_2022.pdf